

SCENARIUSZ 4 z 10

PODRÓŻ PO ŚWIECIE WARTOŚCI

LESOTHO

Empatia

KARTA SCENARIUSZA

CEL GŁÓWNY

Zwrócenie uwagi uczniów na to, czym jest empatia.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- definiuje pojęcie empatii;
- podaje przykłady zachowań empatycznych (np. uważne słuchanie drugiej osoby, zadawanie pytań, nieporównywanie czyichś uczuć ze swoimi, nieocenianie, nedoradzanie rozwiązań, gdy ktoś o to nie prosi);
- postrzega empatię jako wartość;
- rozumie, że dzięki empatii możemy dobrze żyć z innymi ludźmi, ponieważ staramy się patrzeć na sytuację tak, jak widzą ją inni ludzie.

REALIZOWANE PUNKTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ

I. 1.1), 1.2), 1.3), 1.5); 2.2), 2.3), 2.7)
III. 1.4) 1.9), 1.10)
IV. 3.3)
V. 2.1), 2.3)
VI. 1.1)
VIII. 3.1)

UWAGA! Aby uczniowie mogli w pełni skorzystać z proponowanych aktywności, wskazane jest, aby ich kompetencje umożliwiały dosyć dobre rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji oraz uczuć. Jeśli uważasz, że wskazane byłoby dodatkowe przepracowanie z uczniami tematów konkretnych emocji i uczuć, zachęcamy do skorzystania z poprzednich edycji scenariuszy dostępnych na [stronie Kulczyk Foundation](#).

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- [list od Lineo z Lesotho](#) (do wydrukowania w 1 egz.);
- [fragment serialu dokumentalnego „Efekt Domina” – „Podniebne królestwo”](#);
- [zdjęcia z Lesotho](#) (do wydrukowania w wersji kolorowej w formacie A4);
- [materiał dodatkowy – dymki komiksowe](#) (po 1 egz. dla każdej pary uczniów);
- [szablon „Okulary empatii”](#) (do wydrukowania na grubszym papierze po 1 egz. dla każdego ucznia);
- [szablon „Definicja empatii”](#);
- [karta pracy „Kwieciek empatii”](#) (do wydrukowania dla każdego ucznia);
- duża mapa świata lub globus;
- koperta formatu A4;
- komputer, ekran i głośniki do prezentacji filmu;
- przybory plastyczne (nożyczki, klej, flamastry, kredki).

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj list od Lineo oraz zdjęcia z Lesotho i włóż je do koperty zaadresowanej do uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

WYRUSZAMY W PODRÓŻ – ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

Powitaj uczniów, zaproś ich do przygotowania teczek-walizek i wyruszenia w drogę. Niech swobodnie poruszają się w po sali w dowolnym tempie.

Poproś, by zajęli miejsca i zapytaj:

- Czy pamiętacie, jaki jest cel naszej podróży?
- O czym pisała w liście Maame z Ghany? O czym pisał i co pokazywał w filmie Samuel z Kenii? Co było dla nich ważne?

Wprowadź temat zajęć i wskaż na mapie świata Królestwa Lesotho. Poproś uczniów, by odszukali to państwo na mapach, które mają w teczkach-walizkach, i je oznaczyli.

- Jesteśmy w dalszym ciągu na kontynencie afrykańskim. Dziś poznamy nową koleżankę – Lineo – z Lesotho. Państwa, które nazywane jest podniebnym królestwem, ponieważ cała jego powierzchnia znajduje się powyżej 1000 m n.p.m. Kto był w górach, ten wie, że 1000 m n.p.m. to wysoko. Kto był w Karkonoszach, wie też, że najwyższy szczyt – Śnieżka – wznosi się 1603 metry nad poziom morza. Żeby się na niego dostać, trzeba się wspinać długo i mozolnie. W Lesotho zaś wszystko znajduje się właśnie tak wysoko! To małe królestwo otoczone jest przez inne państwo – Republikę Południowej Afryki. Lineo chciała wam opowiedzieć o tym, co według niej jest najważniejsze w życiu.

CZYM JEST EMPATIA? – ZAPOZNANIE SIĘ Z TREŚCIĄ LISTU Z LESOTHO

Wyjmij list od Lineo z koperty i odczytaj.

Cześć!

Nazywam się Lineo, piszę do Was z podniebnego królestwa – Lesotho. Widoki są tutaj jak w niebie, jednak życie jest trudne. Wiele dzieci wcześniej traci rodziców, ponieważ ludzie młodo umierają. Tak było z moimi rodzicami. Zostałam sama, kiedy byłam bardzo mała. Zaopiekowała się mną ciocia Mathato – to taka przyszywana ciocia, która prowadzi dom „SOS. Wioski dziecięce”. Ma pod opieką kilkoro dzieci, które również straciły rodziców. Nie jest moją krewną, ale opiekuje się mną i innymi dziećmi jak najlepsza mama. Bardzo chcę ją Wam pokazać, dlatego przygotowałam dla Was film. Moja ciocia opowie Wam o tym, jak wygląda nasze życie, każdy nasz dzień. Z kolei ja napiszę Wam o tym, co dla mnie jest najważniejsze w życiu.

Przerwij odczytywanie listu i odtwórz fragment filmu.

Następnie kontynuuj odczytywanie listu.

Tak jak mówi ciocia Mathato, mamy dużo obowiązków. A ciocia przez cały dzień biega od zadania do zadania, prowadząc dom dla naszej gromadki. Jednak, gdy jest nam smutno, gdy chcemy porozmawiać, zawsze znajdzie dla nas czas. Interesuje się tym, co czujemy. Ciocia nauczyła nas, że mamy prawo być smutni, możemy wtedy płakać. Umie spojrzeć na nasze smutki naszymi oczami i nie ocenia, nie mówi, że są głupie czy że nie mamy powodu do smutku.

Ciocia Mathato nauczyła mnie, że chociaż wszyscy mamy dużo obowiązków, to ważne jest, żeby znaleźć czas na bycie razem, opowiedzenie sobie wszystkiego, co jest dla nas ważne, i przeżycie tego wspólnie.

Skoro szukacie tego, co w życiu jest ważne, ja Wam powiem bez chwili wahania: EMPATIA! To sprawia, że życie jest lepsze, nawet kiedy nie jest wesoło.

Wasza Lineo

LIST Z LESOTHO – ROZMOWA

Zaproś uczniów do rozmowy. Możesz zapytać:

- O czym w liście napisała Lineo?
- Co było przedstawione w filmie? Co o tym sądzicie?
- Czym waszym zdaniem jest empatia?

Pozwól uczniom na podawanie dowolnych skojarzeń z pojęciem empatii.

POSTAWA EMPATYCZNA (SŁUCHAMY I JESTEŚMY OBECNI) – METODA POMYŚL–POROZMAWIAJ–PODZIEL SIĘ

Poproś uczniów, by się zastanowili i odpowiedzieli na następujące pytania:

- Po czym poznajecie, że ktoś was słucha, że jest zainteresowany tym, co czujecie?
- W jaki sposób się zachowujecie podczas rozmowy, żeby pokazać, że wam zależy na osobie, z którą rozmawiacie?

Poproś uczniów o dobranie się w pary i podzielenie się przemyśleniami.

Następnie rozłóż na podłodze [zdjęcia](#) przedstawiające różne postawy wobec rozmówców (empatyczne i neutralne). Poproś uczniów, aby wybrali te zdjęcia, które według nich przedstawiają sytuację, w której ktoś okazuje empatię drugiej osobie. Następnie każda para uczniów wybiera sobie jedno z tych zdjęć.

Zaproponuj, by ułożyli krótką historyjkę na temat tego, co widzą na zdjęciu. Niech przyklejają dymki nad postaciami i zapiszą na nich, co mogą w tej sytuacji mówić bohaterowie. Wypowiedzi powinny być wyrazem empatii, okazywania zainteresowania rozmówcami. Aby ułatwić uczniom zrozumienie zadania, możesz najpierw wybrać jedno zdjęcie, dokleić dymki i wspólnie z nimi ułożyć dialogi.

Jeśli uczniowie nie potrafią jeszcze pisać, możesz przeprowadzić z nimi to ćwiczenie ustnie – niech każda para wymyśli historyjkę, a następnie ją opowie.

Po wykonaniu zadania, zaproponuj, aby każda para zaprezentowała swoją historyjkę.

Przykładowy minikomiks:

Podsumowując zadanie, zwróć uwagę na trzy zasady empatii:

- 1) PYTANIA – Pytamy drugą osobę: Co czujesz? Czego potrzebujesz? Czy mogę ci jakoś pomóc?
- 2) TAK! – Pokazujemy drugiej osobie, że jej słuchamy, jesteśmy obecni i okazujemy zainteresowanie.
- 3) NIE! – Staramy się: nie oceniać, nie dawać rad, nie rozśmieszać na siłę, nie porównywać ze sobą czy kimś innym.

Zaproś uczniów do rozmowy na temat tego, jak oni rozumieją przedstawione zasady empatii. Zapytaj, czy chcieliby coś zmienić w swoich historyjkach. Jeżeli tak, pozwól im przykleić nowe dymki do zdjęć i zapisać na nich poprawione wypowiedzi.

OKULARY EMPATII – PRACA TECHNICZNA

Zaproponuj, aby uczniowie wyobrazili sobie, że każdy z nich nosi okulary, przez które patrzy na świat. Wyjaśnij:

- Kiedy innym ludziom okazujemy empatię, oznacza to, że na chwilę stawiamy się w ich sytuacji, czyli zastanawiamy się, jak oni widzą świat, sytuację, w której są, tak jakbyśmy patrzyli przez ich okulary. Nie myślimy wtedy o sobie i o tym, jak my byśmy to widzieli, ale jak może to widzieć właśnie ta osoba w tej, a nie innej sytuacji. Zwróć uwagę, że oznacza to także, że uwzględniamy jej prawo do tego, co widzi, co czuje i czego potrzebuje.

Zachęć uczniów do przygotowania okularów, przez które spojrzą na koleżanki i kolegów z klasy. Uczniowie wycinają okulary z [szablону na kartonie](#), zginają je według instrukcji, sklejają i podpisują.

Kiedy zakończą pracę, zaproponuj im, by założyli okulary i wykonali zadanie, dzięki któremu mogą przećwiczyć reakcje empatyczne, o których rozmawiali, podsumowując poprzednie zadanie.

EMPATYCZNE REAKCJE – PANTOMIMA (*WERSJA DLA MŁODSZYCH UCZNIÓW)

Możesz modyfikować historie i ich bohaterów, uwzględniając liczbę chętnych do odegrania scenek. Pamiętaj jednak, aby wykorzystać jak najwięcej elementów opisu zachowań empatycznych.

Zaproś chętnych uczniów do przedstawienia jednej z dwóch scenek w formie pantomimy.
Scenka 1. – trzy osoby

Dzisiaj w szkole wielkie poruszenie: każdy miał przynieść swoją ulubioną zabawkę. Krzys przyniósł sterowany samochód, Krysia – skakankę, inni uczniowie mieli swoje przytulanki, gry, piłkę. Wszyscy byli bardzo podekscytowani. Wydawało się, że każdy trzymał w ręku cenny skarb i prezentował go swoim koleżankom i kolegom, a oni okazывali zainteresowanie. Pytali o detale, chcieli pobawić się zabawkami koleżanek i kolegów lub tylko je potrzymać przez chwilę, żywo dyskutowali, patrząc sobie w oczy. Tylko Paweł siedział sam w ławce, zgarbiony, z lekko opuszczoną głową i smutną miną.

– Pokaż, co przyniósłeś – powiedział Krzys do Pawła, siadając obok niego i zwracając się w jego kierunku całym ciałem. Krzys patrzył na twarz Pawła.

– Nie mogę... – odpowiedział Paweł, nie podnosząc wzroku i nadal siedząc bokiem do kolegi.

– Dlaczego? Co się stało? – zapytał cicho Krzys.

– Bo zgubiłem po drodze do szkoły swojego najfajniejszego ludzika Lego. Nigdzie nie mogę go znaleźć! – odpowiedział Paweł, a łzy napływały mu do oczu.

– Och, to musi być bardzo przykre, że zgubiłeś swojego ludzika! – powiedział Krzys i położył rękę na plecach Pawła, delikatnie go klepiąc.

– Tak, jest mi bardzo przykro – przyznał Paweł, podnosząc głowę i spoglądając na Krzysia.

– Czy możemy ci jakoś pomóc? Może chcesz poskakać ze mną na skakanke? – do chłopców podeszła Krysia, pokazując skakankę.

– Tak, dziękuję. To bardzo miłe z twojej strony – odpowiedział Paweł, uśmiechnął się i spojrzał w oczy Krzysi. – Krzysiu, a może ty pokazałbyś mi, jak jeździ twój samochód? Bo na pewno jest bardzo fajny – Paweł zwrócił się do Krzysia i uśmiechnął się.

Scenka 2. – trzy osoby

Kiedy Kasia weszła do szatni, lekko utykając, na ławce siedziały Ania i Monika. Kasia miała bardzo smutną minę, nie spojrzała nawet na koleżanki. Ania zapytała Kasię:

– Czy coś się stało, Kasiu?

Kasia spojrzała na nią i tży nabiegły jej do oczu.

– Tak bardzo boli mnie kolano!

Monika wstała i pomogła Kasi usiąść na ławce.

– Czy możemy ci jakoś pomóc? Co się stało?

Ania i Monika usiadły obok Kasi, patrzyły na nią spokojnie. Kasia rozplakała się i zaczęła im opowiadać, jak próbowała pojechać sama na rowerze, ale wywróciła się i stojący niedaleko chłopcy z innej klasy śmiali się z niej. Ania objęła Kasię ramieniem i spojrzała jej w oczy. Powiedziała:

– Rozumiem, że musi być ci przykro, bo nie dość, że się wywróciłaś, to jeszcze ktoś się z ciebie śmiał.

– Tak, przytaknęła Kasia, zrobiło mi się bardzo wstyd.

Monika pochyliła się ku Kasi i powiedziała:

– Wiesz, każdy, kto uczył się jeździć na rowerze, nie raz z niego spadł. Może potrzebujesz, żebym ci pokazała, jak ja się nauczyłam?

– Dziękuję – odpowiedziała Kasia, podnosząc głowę i patrząc w oczy Monice.

– Twoja pomoc bardzo by mi się przydała.

EMPATYCZNE REAKCJE – DRAMA (*WERSJA DLA STARSZYCH UCZNIÓW)

Poproś uczniów, aby dobrali się w pary i przygotowali scenki dramatyczne. Jedna osoba wejdzie w rolę bohatera przedstawionego na wstępie. Druga będzie jej/jego koleżanką/kolegą.

Pary mają czas (ok. 2 minut) na omówienie scenki, a następnie równocześnie wszystkie dwójki odgrywają swoje dramy. W czasie ćwiczenia mogą się zamieniać rolami, aby obie osoby mogły przećwiczyć wyrażanie empatii.

Zachęć uczniów do wykorzystania przygotowanych wcześniej okularów. Niech wymienią się swoimi okularami i spróbują powiedzieć, co może czuć w odgrywanej sytuacji osoba, której okulary mają teraz na swoich nosach.

Zaproponuj dodatkowe pytania, które mogą pomóc w przygotowaniu dramy:

- Co bohater może czuć?
- Czego ta osoba może potrzebować?
- Jak byś chciała/chciał, żeby zareagowała osoba, która jest obok ciebie?

Po wykonaniu dramy w parach możesz zaprosić chętnych do zaprezentowania scenek na forum klasy.

Scenka 1.

Dzisiaj w szkole wielkie poruszenie: każdy miał przynieść swoją ulubioną zabawkę. Krzys przyniósł sterowany samochód, inni uczniowie mieli swoje przytulanki, gry, piłkę. Wszyscy byli bardzo podekscytowani: wydawało się, że każdy trzymał w ręku cenny skarb i prezentował go swoim koleżankom i kolegom. Tylko Paweł siedział sam w ławce i miał spuszczoną głowę.

Scenka 2.

Tego dnia na boisku szkolnym odbywały się zawody sportowe, a podczas nich wyścigi na rolkach. Kasia była bardzo szczęśliwa, wiedziała, że jest najlepsza w szkole i nikt nie ma szans z nią wygrać.

Do udziału w wyścigu zgłosiło się kilka osób, wśród nich Małgosia, najlepsza koleżanka Kasi. Krótka wymiana spojrzeń, uśmiechy i start! Na początku wszystko szło tak, jak zakładała Kasia, od razu wyszła na prowadzenie, reszta została w tyle. Przed nią już tylko ostatnie okrążenie, jeszcze trochę, główna nagroda jest już na wyciągnięciu ręki. Nagle, trach! Mały kamień wpadł między koła rolek, dziewczyna przewróciła się, a z kolana popłynęła krew. Kiedy próbowała wstać, zobaczyła, jak jej najlepsza koleżanka Małgosia zmierza do mety.

| CZYM JEST EMPATIA? – TWORZENIE DEFINICJI

Poproś uczniów, aby wykorzystując to, co ustalili w trakcie zajęć, własnymi słowami opowiedzieli, czym jest empatia. Po ustaleniu klasowej definicji, zapisz ją na osobnej kartce i przyczep obok karteczek stworzonych na poprzednich zajęciach.

| *DEFINICJA EMPATII – ROZSYPAŃKA SŁOWNA DLA CHĘTNYCH

Możesz zaproponować uczniom ułożenie **rozsypanki słownej**: „Empatia to próba zobaczenia świata oczami drugiego człowieka”, którą mogą wkleić do teczki obok karty pracy.

| CO ZABIERAMY Z DZISIEJSZEJ PODRÓŻY? – PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Podsumowując zajęcia, odwołaj się raz jeszcze do poruszonych w czasie zajęć zasad okazywania empatii.

- Dzisiaj rozmawialiśmy o empatii i poznawaliśmy zachowania, które wskazują na umiejętność empatycznego odnoszenia się do drugiego człowieka. Tę wartość Lineo z Lesotho uważa za najważniejszą.

Zaproś uczniów, aby dla upamiętnienia podróży do Lesotho przygotowali **„Kwiatek empatii”** – wycięli szablon z karty pracy i uzupełnili, a następnie wkleili go do teczki-walizki.

Jeśli uczniowie jeszcze nie potrafią pisać, mogą stworzyć symbole graficzne, które będą im przypominać o zasadach okazywania empatii, np. uważne słuchanie, trzymanie za rękę, pytanie o uczucia, nedoradzanie.

Podpowiedz uczniom, aby schowali w swoich teczkach-walizkach także okulary empatii, jako że dobrze by było, żeby zawsze mieli je ze sobą i jak najczęściej ich używali.

Zachęć uczniów do tego, aby porozmawiali w parach o tym, co wpisali na swoich kwiatkach.

| PO ZAJĘCIACH – INFORMACJA DLA RODZICÓW I OPIEKUNÓW

Po zakończeniu zajęć przekaz rodzicom lub opiekunom dzieci przygotowaną specjalnie dla nich informację, która umożliwi im kontynuację pracy, którą dzisiaj wykonałaś/wykonałeś z grupą. Znajdziesz ją **tutaj**.